

ŠMC 2025.06.12–09.14

Sienos yra naktiniai gyvūnai / Borders are Nocturnal Animals

Šio projekto išeities taškas – geopolitinė suirutė, sukelta Rusijos karo Ukrainoje. Parodoje tyrinėjama Lietuvos ir ją supančio regiono kolonijinė istorija, įpinant ją į platesnį tarptautinį naratyvą ir išryškinant tarpusavio sąsajas. Koks normalumas įmanomas tebesitęsiančio konflikto kaimynystėje, praėjus trejiems metams nuo plataus masto invazijos pradžios gyvai stebint pasikartojančią istoriją? Parodoje atskleidžiamos skirtingų pasaulio regionų istorijos, ilgą laiką užgožtos dominuojančių galios diskursų.

Parodos pavadinime slypi nuoroda į Lubos Jurgenson esė „Kai mes pabudome. 2022 m. vasario 24 d. naktis: invazija į Ukrainą“ („Quand nous nous sommes réveillés. Nuit du 24 février 2022: invasion de l’Ukraine“, Verdier, 2023), kurioje rašoma: „Sienos yra naktiniai gyvūnai, jos juda, kol mes miegame. Turėtume visada būti budrūs.“ Ekspozicijoje susitelkiama į invazijos grėsmę, praeities okupacijų šmėklas ir išliekančias tikėjimo bei kalbos sistemas, kuriomis grįsta šio regiono gyventojų stiprybė ir atsparumas priešinantys represijoms. Pristatomi menininkai, pasitelkdami vaizduotę, poeziją ir protėvių išmintį kaip politinius įrankius, taip pat taikydami tiesiogines, dokumentines prieigas, tyrinėja sudėtingą kolonijinę istoriją, dabartinę tikrovę ir bando įsivaizduoti ateitį.

Energijos klausimas parodoje nagrinėjamas atsižvelgiant į galios santykius, veikiančius gamtos išteklių kontekste – jėgas, formuojančias valstybių politiką ir kraštovaizdį, kur eksploatacinė veikla išryškėja kaip pastovus kolonijinės priespaudos bruožas. Ekologinės eksploatacijos ir karo pasekmės pristatomuose darbuose atskleidžiamos per ilgai po konfliktų išliekančius toksiškus pėdsakus ir randus kraštovaizdyje. Žvilgsnis į landšaftą peržengia kartų ribas ir virsta refleksija apie istorijos kartojimąsi bei giluminį laiką. Parodoje energija taip pat vaizduojama kaip dvasinė varomoji jėga, o gamta – kaip pasipriešinimo katalizatorius, aktyvuojamas per ikimodernius ritualus ir tikėjimus, saugančius kultūrinę tapatybę.

Paroda „Sienos yra naktiniai gyvūnai / Borders are Nocturnal Animals“ pirmąsyk buvo pristatyta 2024 m. rudenį meno erdvėse KADIST ir „Palais de Tokyo“ Paryžiuje, Lietuvos sezono Prancūzijoje kontekste. Šį kartą paroda parengta bendradarbiaujant su KADIST ir apima gausų šios meno organizacijos kolekcijos kūrinijų rinkinį, taip kuriant dialogą su pirmosiose parodose Paryžiuje pristatytais menininkais ir jų darbais.

Menininkai: Andrius Arutiunian, „Beyond the post-soviet“ su Anna Zvyagintseva, Louisa Bufardecì, Shilpa Gupta, Danylo Halkin, Agnė Jokšė, Nikita Kadan, Nikolay Karabinovych, Zhang Kechun, Viktor ir Sergiy Kochetov, Jiří Kovanda, Agnieszka Kurant, Sandra Monterroso, Ciprian Mureșan, Deimantas Narkevičius, Marija Olšauskaitė, Prabhakar Pachpute, Vandy Rattana, Christine Rebet, Christian Salablanca, Algirdas Šeškus, Emilija Škarnulytė, „Slavs and Tatars“, Anastasia Sosunova, Shimpei Takeda, Kota Takeuchi, Thu Van Tran, Nomeda ir Gediminas Urbonai, Aaron Young, Shen Yuan

Kuratorės: Neringa Bumblienė ir Émilie Villez

Koordinatorė: Mantė Valiūnaitė

Architektūra: Gabrielė Černiavskaja

Grafinis dizainas: Vytautas Volbekas

Komunikacija: Monika Valatkaitė, Liuka Jefremovaitė

Anglų kalbos redaktorė: Gemma Lloyd

Vertėja: Alexandra Bondarev

Lietuvių kalbos redaktorė: Dangė Vitkienė

Techninis įgyvendinimas: Vsevolod Kovalevskij, Matas Janušonis, Almantas Lukoševičius, Kazimieras Sližys, Matas Šatūnas, Ilona Virzinkevič, Lukas Strolia

Partneriai: KADIST Paris, Palais de Tokyo, Prancūzų institutas, Prancūzų institutas Lietuvoje

ŠMC ir Sapiegų rūmų mecenatas: Reefo

Dėkojame: Anne Becker, Flora Boillot, Guillaume Désanges, Diane Lagorce, Pierre-Antoine Lalande, Marie Martraire, Phoebe Ng, Pauline Pilard, François Piron, Lucie Bize, Julija Reklaitė, Sandra Terdjman, Anna Ezequel, Virginija Vitkienė, Austė Zdančiūtė

GERDA PALIUŠYTĖ

Lūkesčiai

Paroda „Lūkesčiai“ – naujausias menininkės Gerdos Paliušytės kelerius metus vystomo projekto „Vaikiniai ir mėlynos gėlės“ skyrius. Šis projektas apima dvi fotografijų serijas – „Vaikiniai“ (pradėta 2021 m.) ir „Mėlynos gėlės“ (pradėta 2022 m.), kurios visada eksponuojamos kartu ir tyrinėja standartizuotas sistemas bei įvairias intymumo formas.

Šios parodos ašis – baltų orchidėjos žiedų makrofotografijų serija. Jie išaugo nužydėjus ir nukritus injekcijomis mėlynai dažytiems žiedams – trumpalaikiai gėlių industrijos klastotei, kuria viliojami pirkėjai. Didelio formato rašaliniai *giclée* atspaudai leidžia įsižiūrėti į įprastai nematomą baltų žiedų tekstūrą ir pustonius – gamtos pasipriešinimo spalvinei manipuliacijai rezultatą. Dienos šviesoje beveik susiliedami su ekspozicine erdve, šie objektai savo kontūrais vaizduotėje piešia skirtingus kūnus ir erdves, išryškindami vaizdinių ir iš jų konstruojamų pasakojimų sąlygiškumą. Ar tai, ką matome, tikrai įvyko? Ar šis vaizdas iš tiesų egzistavo?

Panašų sąlygiškumo pojūtį kuria ir kitas parodos dėmuo – menininko Gedimino G. Akstino skulptūrinis objektas – dėžė. Dvi skirtingos transportavimo pakuotės – du kūnai, autoriniu gestu sujungti į vieną kūrinį „Mes“, laikinai suspenduoja šių masinės gamybos daiktų pirminę paskirtį. Dėžė parodoje tampa savarankiška erdve – joje eksponuojami lankytojams išsinešti skirti vaizdai. Tarp jų – fotografija iš serijos „Vaikiniai“ bei degalinę primenančios interjero ir eksterjero formos, savo abstraktumu artimos gėlių makrovaizdams. Kaip ir dėžės atveju, tai praardyta realybė, sukurta remiantis realiais vaizdiniais ir formomis, tačiau nebaigta, kintanti, tapusi nuoroda į tiražuojamas prekybinių mainų erdves.

Visi parodos elementai – gėlių makrovaizdai, transportavimo dėžė, menamos erdvės – įkūnija sustabdytą judėjimą. Nuolatinėje cirkuliacijoje ir lūkesčių persmelktoje realybėje pauzė tampa inerciją ardančiu gestu. Išdidinti žiedų vaizdai ir maketą primenanti dėžė, tarsi mikropasaulis talpinanti kitus vaizdus, susuka erdvės ir laiko kilpą tarp išorės ir vidaus, irimo ir kūrimosi. Nuolatinių produkcijos ciklą ir nerimo nualintoje tikrovėje įsiterpia plyšys – dabarties akimirka, atverianti vaizduotės galimybę.

GERDA PALIUŠYTĖ (g. 1987 m.) – Vilniuje kurianti menininkė. Ją domina įvairios dokumentinės praktikos, istoriniai ir populiariosios kultūros reiškiniai bei personažai, jų santykis su socialine tikrove. Menininkės filmuose, fotografijose ir instaliacijose dažnai tyrinėjamos skirtingos intymumo ir kolektyvinio būvio formos. Tarp jos fotografijos projektų – ciklai „Ceciliui“ (2018–2020 m.) ir „Vaikiniai bei mėlynos gėlės“ (nuo 2021 m.), abu išleisti kaip menininkės leidiniai. 2025 m. pasirodys naujas Gerdos Paliušytės filmas „Laivas“, skirtas choreografo ir šokėjui Algirdui Stravinskui.

Naujausios Gerdos Paliušytės personalinės parodos surengtos šiuolaikinio meno centro „Jeu de Paume“ (Paryžius) erdvėje Tūro pilyje ir projektų erdvėje „Editorial“ (Vilnius). 2020 m. menininkei skirtas „Rupert“, Lietuvos kultūros instituto ir „Somerset House Studios“ įsteigtas rezidencijos apdovanojimas.

Menininkė: Gerda Paliušytė

Skulptūrinio objekto „Mes“ autorius ir išsinešti skirtų vaizdų bendraautoris: Gediminas G. Akstinas

Kuratorė: Asta Vaičiulytė

Fotografijų spalvų redagavimas ir spauda: Aust studio

Parodos techninis įgyvendinimas: Kazimieras Sližys, Matas Janušonis

Edukacijos ir bendruomenių įtraukimo programų kuratorės:

Margarita Žigutytė, Agnė Taliūtė

Grafinis dizainas: Vytautas Volbekas

Komunikacija: Monika Valatkaitė, Liuka Jefremovaitė

Lietuvių kalbos redaktorė: Dangė Vitkienė

Vertėja į anglų kalbą: Emilija Ferdmanaitė

Anglų kalbos redaktorė: Gemma Lloyd

ŠMC ir Sapiegų rūmų mecenatas: Reefo

Dėkojame: Edgarui ir Karinai Aškelovič, Arvydui Makniui

PIOTR BURY ŁAKOMY

Sodo išėjimas

„O protas – savo paties vieta, jis gali pats paversti dangų pragaru, o šį – dangum.“

— John Milton, *Prarastasis rojus*¹

Piotro Bury Łakomy personalinėje parodoje „Sodo išėjimas“ (*Garden Exit*) eksponuojami specialiai šiai parodai sukurti menininko darbai. Jos pavadinimas yra subtili nuoroda į Edeno sodą, tačiau, priešingai nei būdinga vakarietiškai interpretacijai, čia siūloma mąstyti apie sąmoningą išėjimą, o ne išvaymą, taip atsisakant ir pirmapradės gamtos idėjos.

Kartu ši dinamika kviečia svarstyti, kas yra natūralu, o kas – dirbtina, taip pat apie dažnai įvardijamą skirtį tarp pirminės ir antrinės gamtos (ar prigimties). Antrinei gamtai priskiriami dalykai turi būti kultivuojami, ir tai grąžina prie minties apie sodą – vietą, kuri sukuriamą ją puoselėjant ir tampa tarsi tarp pastato sienų įsiterpęs gamtos lopinėlis, gamta, negalinti egzistuoti be mūsų pastangų.

Menininko darbus lydintis vidaus ir išorės supriešinimas taip pat kalba apie gamtą, kurią įprasta apibrėžti binariškai. Tačiau gamtoje vidus ir išorė susipina, o santykis tarp jų atskleidžia būtinybę pažaboti vidinę prigimtį norint kontroliuoti išorinę gamtą. Architektūra, kurią dažniausiai suvokiame kaip dirbtinę konstrukciją, čia apmąstoma kaip gyvas ir mutuojantis organizmas. Objektai atsiduria netikėtose parodos erdvės vietose – langų rėmuose, duryse, laiptuose – ir taip primena kultivuojamą, bet sykiu invazinį sodą, kuris įsiterpia į patį erdvės audinį.

Menininko darbai pasiūlo ir mastelį – sąmoningai remiantis Le Corbusier „Modulor“ sistema, kuri, savo ruožtu, įkvėpta Leonardo „Vitruvijaus žmogaus“. Skirtingai nei idealizuotą kūno proporciją pateikiantis „Modulor“, Łakomy darbai leidžia žiūrovui matuoti fizinį santykį tarp savo kūno ir objekto – taip sukuriamas organiškas ryšys su tuo, kas yra dirbtina.

Kūriniams pasirinktos medžiagos – aliuminio koriai, stručio kiaušiniai, betonai, medis, aliejiniai dažai, derva – taip pat siejasi su kūnams būdingais ciklais, kurie yra abipusiai – nelyg komposte vykstantys nuolatiniai skaidymo ir irimo procesai, tampantys atsinaujinimo šaltiniu.

Pastato viduje atsirandantis sodas ir jo urbanistinis peizažas tampa savotiška rojaus priešybe – tai fragmentuota ir kartu labai reali vieta: kaip balkonas ar betoninėje konstrukcijoje išaugęs augalas, nuolat sąveikaujantis su mūsų pačių refleksija.

PIOTR BURY ŁAKOMY (g. 1983) gyvena ir dirba Poznanėje, Lenkijoje. Savo kūryboje jis jungia įkūnijimo, architektūros ir sodo kultivavimo temas, dažnai atliepdamas šiuolaikinio miesto gyvenimo prekariškumą – nuo perpildytų balkonų iki sunkiai pasiekiamų žaliųjų plotų.

Menininko darbai kaip solo ir grupinių parodų dalis eksponuoti Varšuvos modernaus meno muziejuje (2025), „Stereo“ galerijoje Varšuvoje (2024), „The Sunday Painter“ galerijoje Londone (2022), Braunšveigo „Kunstverein“ (2021), „Simian“ galerijoje Kopenhagoje (2021), Cartier fondo galerijoje Paryžiuje (2019), Varšuvos avantgardo institute (2019), BOZAR centre Briuselyje (2017), „Konrad Fischer“ galerijoje Berlyne (2016).

Menininkas: Piotr Bury Łakomy

Kuratorius: Edvardas Šumila

Komunikacija: Liuka Jefremovaitė, Monika Valatkaitė

Grafinis dizainas: Vytautas Volbekas

Kalbos redaktorė: Dangė Vitkienė

Anglų kalbos redaktorė: Gemma Lloyd

Partneris: Lenkijos institutas Vilniuje

ŠMC ir Sapiėgų rūmų mecenatas: Reefo

¹ John Milton, *Prarastasis rojus*: rinktinių ištraukų tekstas, vertė Lionginas Pažūsis, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2022, p. 26 (I knyga, 254 posmas), citatos vertimą taisė E. Šumila.

Sienos yra naktiniai gyvūnai /
Borders are Nocturnal Animals

GERDA
PALIUŠYTĖ
Lūkesčiai

PIOTR BURY
ŁAKOMY
Sodo išėjimas

Sienos yra
naktiniai
gyvūnai /
Borders are
Nocturnal
Animals

Sienos yra
naktiniai
gyvūnai /
Borders are
Nocturnal
Animals